

Пацера Марина Вікторівна
к. мед. н., доцент кафедри пропедевтики дитячих хвороб
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАДИДАКТИКИ У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

Сучасні умови навчання у вищій медичній школі демонструють необхідність отримання медіаосвіти, нової галузі знань, що дозволить ефективно працювати з засобами масової інформації, використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології, розвивати критичне ставлення до інформації при вивченні дисципліни «Пропедевтика педіатрії». Досвід дистанційного навчання на клінічній кафедрі під час епідемії COVID-19 і впродовж двох років війни продемонстрував, що студенти відчули певні переваги дистанційного навчання. Та постає питання: чи ці знання є глибинними і надійними, чи забезпечать вони подальше опанування педіатрії та інших дисциплін? Сьогодні співробітники кафедри використовують змішане навчання, тобто студенти відвідують заняття в захищених аудиторіях, спілкуються з викладачем і оглядають пацієнтів. Водночас використовують перегляд тематичних відеороликів, проходять тестування, вирішують ситуаційні завдання. Влітку також є можливість відвідувань медичної школи для студентів з використанням симуляційних класів, манекенів і розбору проблемних клінічних ситуацій. Усі ці можливості в опануванні пропедевтики педіатрії потребують від студентів розвинених технічних навичок використання комп'ютерів, мобільних та інших технічних пристроїв, що надають текстову інформацію, фото- і відеоматеріали з дисципліни. Для самопідготовки здобувачам знань рекомендуємо використовувати навчальні посібники, підручники, лекційний матеріал і можливість ставити питання викладачеві у режимі реального часу. Слід зауважити, що студенти самостійно відвідують медичні сайти, іноді використовують не наукові, а популярні джерела, і в таких випадках існує ризик стикатися з поверхневою інформацією, більше зрозумілою для батьків дітей, ніж для студентів медичного вишу. Подача інформації спрощена, без використання медичної термінології, складних механізмів виникнення захворювань тощо. Так, перед викладачами постала проблема вивчення питань з педагогіки, необхідність перегляду теорій освіти загалом, методів та організацій навчального процесу в медіапросторі. Наші студенти сьогодні є представниками «покоління Google», або «цифровими аборигенами», в житті яких велика роль належить цифровим технологіям [1, С. 206]. І це приносить звичайно користь, але також може й нашкодити. Завданням викладачів вищої медичної школи є навчити здобувачів медіаграмотності, тобто сформувати практичні вміння і навички оцінювати медійний процес, формувати критичне мислення, культуру споживання медійного продукту та вміти орієнтуватися не лише в популярних джерелах, але знати як перевірити достовірність наукових джерел у мультимедійному просторі [2, С. 12]. Для отримання медіаграмотності можна використовувати спеціальні тематичні навчальні курси, спілкуватися з досвідченими колегами, переглядати сайти з надійною репутацією, а також використовувати наукові видання, які зарекомендували себе правдивою обґрунтованою інформацією протягом тривалого часу [3, С. 7]. Важливо зазначити, що студенти, які лише починають вчитися клінічному мисленню потребують невеликої кількості базисних знань, що дозволить створити підвалини розуміння поняття «здорова дитина», допоможе орієнтуватися в основних симптомах захворювань. Важлива також медична термінологія, ознаки основних симптомів захворювань у дітей. Поступово студенти навчаються аргументувати свої судження, аналізувати стан хворої дитини, пояснювати природу виникнення симптомів захворювань, навчаються ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології. Викладачі і студенти відкривають нові можливості для проектування й реалізації освітнього процесу у вищій медичній школі, і це потребує засвоєння та розвитку цифрових компетенцій, тому використання медіадидактики у вищій медичній освіті вважаю необхідним і своєчасним, що забезпечить доступність і різноманітність форм освіти, дозволить зробити її цікавою, глибинною і безперервною впродовж життя.

Література:

1. Іщенко А. Ю. Актуальні питання впровадження медіаосвіти в Україні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2023. № 5. – С. 9-13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2023_5_3 (дата звернення: 29.02.2024).
2. Попов М. О. Медіаосвіта у сучасній педагогічній парадигмі. Інноваційна педагогіка. 2023. Вип. 58(2). - С. 205-209. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/inped_2023_58\(2\)_45](http://nbuv.gov.ua/UJRN/inped_2023_58(2)_45) (дата звернення: 29.02.2024).
3. 10 порад для захисту від інформаційних маніпуляцій. [Електронний ресурс] : [посібник із медіаграмотності]. ГО «Інтерньюз-Україна». 2021. URL: <https://internews.ua/opportunity/medialiteracy-manual> (дата звернення: 29.02.2024).

Пилипенко С.П., к.філос.н.,
доц. каф. соціально-гуманітарних дисциплін
ПВНЗ «Київський медичний університет»

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ І ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Гуманітаризація в сучасному освітньому контексті означає розширення переліку гуманітарних дисциплін, поглиблення їх змісту для отримання системного знання. На думку українського філософа М.Добрускіна, гуманітаризація повинна: комплексно поєднати природничо-наукові, технічні та гуманітарні знання як сукупність цілісних знань про людину; створити гуманітарні основи інтелектуальності та духовності студентів шляхом об'єднання навчання та виховання; перетворити студента з пасивного об'єкта на активний суб'єкт навчання та виховання. [1, 14] У наш надскладний час це є нагальною необхідністю.

Проте у системі вищої медичної і фармацевтичної освіти спостерігається тенденція до зниження позитивної мотивації щодо вивчення гуманітарних дисциплін, оскільки студент, вступивши до вищого медичного навчального закладу, налаштований насамперед на здобуття професійних знань, умінь та навичок. У свою чергу, головним мінусом сучасної медичної освіти вважається недостатній акцент на гуманітарне виховання майбутнього спеціаліста. У результаті тільки незначний відсоток майбутніх лікарів вміють правильно й доступно формулювати професійну думку та суспільно-громадську позицію, а звідси – не можуть знайти себе у професії та в соціумі,

натомість часто бачать себе і своє майбутнє поза межами України або взагалі не пов'язують своє майбутнє з медициною через відсутність професійної насаги.

Актуальність і важливість гуманітарної освіти в медицині безсумнівна, оскільки вона формує моральні ціннісні орієнтири та основу професійного спілкування лікаря і пацієнта. Безперечно, що у підготовці фахівця будь-якої спрямованості велика роль відводиться професійним знанням, тому що саме вони стають основою формування професіоналізму. Однак дедалі більше стає зрозуміло, що без загальногуманітарного знання не зможе обійтись жоден спеціаліст. Гуманітарне знання не тільки підвищує загальнокультурний рівень спеціаліста, але іноді чинить прямий вплив на формування його особистості. Це в свою чергу передбачає наявність не тільки професійних знань, вмінь та навичок, але й здатність та готовність реалізовувати знання, досвід, особистісні якості в професійній та соціальній сфері, усвідомлювати соціальну значущість і особисту відповідальність за результати своєї діяльності. Численні дослідження довели, що соціально активні медичні працівники, які мають гуманітарну підготовку, більш ефективно взаємодіють з хворими.

Надзвичайно важливим аспектом вищої освіти в Україні є також виховання нового покоління. Наша держава бореться за демократичні європейські цінності, і це в свою чергу вимагає від кожної людини, молоді зокрема, усвідомлення нею свого місця і ролі в житті суспільства, відповідальності за свої справи і вчинки. Отже, потреба сучасної людини в гуманітарній підготовці зростає, мета якої й полягає у патріотичному вихованні, підвищенні ролі загальної культури особистості через формування у студентів наукового світогляду і критичного мислення, розкриття гуманітарних аспектів професійних знань і діяльності.

Отже, діяльність лікаря в сучасних умовах багато в чому визначається не тільки високим рівнем навчання, освіти, але й рівнем розвитку його духовно-моральної та соціально-психологічної культури. Таким чином, перед медичними вузами стає проблема якісних змін гуманітарної складової та системної гуманітаризації медичної освіти, що має за свою мету формування професійної культури майбутнього лікаря.

Рада Європи з питань гуманітаризації освіти визначила п'ять основних груп компетенцій, які дадуть молодому поколінню шанс на успіх у подальшому житті:

- політичні та соціальні компетенції, які забезпечують здатність молодій людині брати на себе відповідальність на прийнятті на рішення, активно виступати за розв'язання усіх спірних міжнародних питань ненасильницьким шляхом;

- моральні компетенції, які пов'язані із готовністю в умовах багатокультурного суспільства дотримуватися особистістю моральних норм взаємовідносин з іншими людьми (виявлення толерантного, поважного ставлення до представників інших національностей та їх народних традицій, релігійних віро сповідувань та ін.);

- мовні компетенції, що відображають засвоєння людиною комунікативної культури, знання декількох іноземних мов, тобто здатність безперешкодно спілкуватись з іншими людьми;

- інформаційно-технологічні компетенції, що пов'язані з оволодінням сучасних технологій, умінь адекватно і критично оцінювати запропоновану інформацію;

- самоосвітні та самовиховні компетенції, які забезпечують прагнення людини безперервно навчатися та всебічно самовдосконалюватися протягом усього життя.[2]

Враховуючи вищезазначене, завданням сучасних медичних закладів освіти стає формування загальнокультурного розвитку і морального виховання молодого покоління. Суспільство має бути зацікавленим в спеціалістах з вищою освітою як носіїв високого рівня культури, стало сформованої системи моральних цінностей, громадянських якостей, активної життєвої позиції. Особливу роль у вирішенні цих питань й мають грати гуманітарні дисципліни, які власне викладаються на кафедрі соціально-гуманітарних дисциплін ПВНЗ «Київський медичний університет».

Так, серед великої кількості гуманітарних наук, які формують світоглядні орієнтири майбутніх фахівців, «Філософія» як навчальна дисципліна відіграє величезну роль у вихованні й розвитку особистості. Вивчення філософії стає однією з головних передумов входження кожної молоді людини в загальнокультурний світовий контекст. У результаті вивчення цієї дисципліни студенти повинні розуміти принципи єдності природничо-наукової та гуманітарної культур, філософії та медицини, застосовувати філософські принципи, закони, методи в пізнанні соціальних і медичних явищ, філософськи усвідомлювати досягнення сучасної науки, орієнтуватися в системі соціальних і духовних цінностей.

Національно-патріотичне виховання у системі вищої медичної освіти спрямоване на формування позитивних якостей громадянина України –висококваліфікованого фахівця в галузі медицини і фармації. Глибоке пізнання історичного минулого рідного народу, оволодіння його національними, духовними цінностями, вищими здобутками в різних галузях – важливі компоненти національно-патріотичного виховання студентської молоді, без яких неможливе збереження історичної пам'яті, розвиток духовності. Цьому сприяє вивчення дисципліни, що формує знання про українське суспільство, його культуру: «Історія України та української культури».

Майбутній медичний працівник повинен також володіти іншомовною комунікативною компетентністю. Мова професійного спрямування, у тому числі іноземна, – один із найважливіших способів спілкування та інтелектуального виявлення особистості. Вивчення таких дисциплін, як «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова» сприяє ефективній професійній комунікації. Відсутність культури загальної і, зокрема комунікативної, звужує можливості особистості щодо реалізації власних життєвих планів, намірів, проєктів тощо.

Формуванню у молодого покоління високої моральної культури, зокрема правової, сприяє предмет «Медичне право України», який поряд із засвоєнням правових знань і юридичних норм надає можливість засвоєння моральних норм і цінностей.

В умовах інтеграції культур Україна орієнтує заклади вищої освіти не тільки на професійну підготовку фахівців, а й на розвиток культури особистості, готової до самостійної діяльності в новому соціокультурному середовищі, активної взаємодії з представниками інших культур на засадах толерантних взаємин. Все це вимагає включення до сучасної університетської навчальної програми курсу з міжкультурної комунікації. ПВНЗ «Київський медичний університет» в свою чергу теж активно впроваджує курс за вибором «Міжкультурна комунікація» для іноземних та вітчизняних студентів.

Формуванню системи спеціальних знань здобувачів вищої освіти з питань управління кар'єрою шляхом ефективного цілепокладання, планування і організації діяльності, самоконтролю і самомотивації для підвищення власної та командної ефективності сприяє курс за вибором «Управління кар'єрою». Студенти мають розуміти необхідність постійного удосконалення, проявляти конкурентоздатність на ринку праці і готовність до соціальної і професійної мобільності.

Гуманітарна освіта різноманітна, вона формує науковий світогляд, історичну та політичну культуру, ціннісні орієнтації, життєві позиції студентів-медиків. Кінцевим результатом вищих навчальних закладів має стати людина з почуттям національної і власної гідності, з потребою пізнавати світ, себе, мати сенс власного життя, людина з високим інтелектом і широким світоглядом, умінням реалізувати себе у подальшому житті.

Література

- 1.Добрускін М. Гуманізація як стратегічний напрям технічної освіти // Рідна школа. – 2001. – № 12. – С.13-16
- 2.Інтернет ресурс: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text

Підкова В.Я., Пашенко І.В.
Запорізький держ. мед.-фармац. ун-тет
кафедра пропедевтики дитячих хвороб

Нооосвіта в медицині: зв'язок між розумом і здоров'ям

У сучасному світі, де швидкість змін та інновацій в медицині безперервно зростає, концепція нооосвіти – це не лише актуальна, але й невід'ємна частина успішної практики. Нооосвіта має величезний потенціал у вдосконаленні як педагогів медичної освіти, так і практики лікарів. Виходячи з потреб розвитку сучасного педагога у вертикальному напрямі, спираємося на формулу Вчителя з розвинутим духовним інтелектом, запропоновану В. І. Шуляром, яка має вигляд: $SQ = EQ + IQ + DQ = CT$, де SQ (духовний інтелект), EQ (емоційний та соціальний інтелект), IQ (загальний інтелект), DQ (цифровий інтелект), CT (компетентний учитель – competent teacher) [2, с.39]. Саме складові наведеної формули «забезпечують рух на шляху до створення нової української екосистеми освіти, яку ми називаємо НОООСВІТА!» [2, с.40]. А застосування на практиці методик ненасильницького спілкування для профілактики конфліктів за Розенбергом М. [1, 256с.] та використання методик СЕЕН (Соціально-Емоційного та Етичного Навчання) і спіральної динаміки сприяють впровадженню педагогіки партнерства.

Нооосвіта – це поняття, що базується на ідеї розвитку розумових здібностей, таких як критичне мислення, творчість, проблемне мислення та інші. В медицині нооосвіта визначається як використання цих здібностей для покращення навчання, діагностики та лікування пацієнтів. Вплив нооосвіти на медичну сферу пропонуємо розглянути на прикладі викладання клінічної дисципліни студентам медичного університету.

В навчальних програмах, що складені для студентів вищих навчальних закладів з медичної освіти, нооосвіта включає в себе не лише поглиблене вивчення наукових концепцій, але й стимулювання критичного мислення через дебати, кейси, інтерактивні лекції та інші методи. Такий підхід допомагає студентам розвивати не лише технічні навички, а й аналітичний та емоційний інтелект. Застосування інтерактивних методів навчання у вигляді рольових ігор, інтерактивних кейсів, використання віртуальних симуляцій дає студентам можливість практикувати маніпуляції та реагувати на реальні сценарії пацієнтів. Наприклад, симуляційний центр, що створений на базі нашого університету та застосування програми Body Interact, допомагає студентам отримати практичний досвід до початку роботи з реальними пацієнтами. Нооосвіта також підтримує міждисциплінарний підхід у медичній освіті. Інтеграція знань з різних галузей, таких як анатомія, гістологія, фізіологія, соціологія, етика, може допомогти студентам отримати глибше розуміння пацієнтів і їхніх потреб. Наприклад, навчання комунікаційним навичкам і спілкуванню здійснюється через рольові ігри та тренінги, що пропонуються викладачами кафедри. Активне навчання – ще одна із ключових складових нооосвіти в медицині. Замість пасивної передачі знань, студентам надається можливість самостійно досліджувати та вирішувати проблеми. Це включає в себе використання проблемно-орієнтованих кейсів, де студентам доводиться розв'язувати клінічні сценарії та приймати рішення на підставі вивченого матеріалу. Нооосвіта в медичній освіті не може обійтись і без використання сучасних технологій та електронних ресурсів для навчання. Від відеолекцій до онлайн-платформ для обговорень та співпраці, ці інструменти допомагають студентам отримувати доступ до інформації та розвивати навички в будь-який час та в будь-якому місці. Для практикуючих лікарів нооосвіта означає постійне вдосконалення знань та навичок через участь у наукових конференціях, семінарах, курсах підвищення кваліфікації тощо. Вона також включає в себе вміння застосовувати нові технології та методики лікування, які базуються на останніх наукових дослідженнях.

Таким чином, особистісне зростання науково-педагогічних працівників, їх майстерність викладання клінічної дисципліни стимулює до розвитку духовності, емоційно-соціальної та загальної складової інтелекту студентів-медиків. Нооосвіта призводить до кінцевого результату – формування компетентної особистості майбутнього лікаря, що забезпечить його подальшу успішну практику.

Література:

1. Розенберг Маршалл. Ненасильницьке спілкування. Мова життя / Маршалл Розенберг. – К. : Ранок, 2020. – 256 с.
2. Шуляр В. І. Ціннісно-етична парадигма в системі літературної освіти Нової української школи (теоретико-методологічна візія). 1 частина : практико-орієнтована моно-графія / В. І. Шуляр. – Миколаїв : ОІППО, 2023. – 198 с.